

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO PAKEITIMŲ PROJEKTO NR. XIVP-1399

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), atsižvelgdama į tai, kad yra svarstomas Lietuvos Respublikos Užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 1, 12, 16, 20, 22, 24, 28, 29, 30, 31, 36, 37, 38, 39¹, 40, 44, 46, 47, 48, 48¹ straipsnių, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 39², 39³ ir 48² straipsniais įstatymo projektas (Nr. XIVP-1399) (toliau – Užimtumo įstatymo projektas), siūlo atkreipti dėmesį į tai, kad nors iniciatyva mažinti bedarbių skaičių yra sveikintina, tačiau yra neaiškumų, ar numatomais Užimtumo įstatymo pakeitimais tikrai bus geriau sprendžiama ilgalaikių bedarbių problema, bedarbiai bus skatinami aktyviau ieškotis darbo, integruosis į darbo rinką.

1. Pastebime, kad yra linkstama mažinti nedarbo statistiką įvedant naują sąvoką – „darbo rinkai besirengiantis asmuo“. Minimi asmenys bus neįtraukiami į oficialių bedarbių sąrašus, tačiau ir toliau sėkmingai galės naudotis sveikatos draudimu valstybinėmis lėšomis ir kitomis garantijomis. Neaišku, kiek laiko prireiks identifikuoti, kad asmuo jau yra pasirengęs ieškoti darbo ir įsidarbinti ar vykdyti savarankišką veiklą, bei atitiks kitus keliamus reikalavimus, kad jo statusas pasikeistų į statusą „bedarbis“. Įteisinus naują statusą bus įteisinta galimybė neribotą laiką nauju statusu būti užregistruotu Užimtumo tarnyboje bei gauti tiek Užimtumo tarnybos teikiamas paslaugas, tiek savivaldybių įstaigų teikiamą socialinę paramą. Pažymėtina, kad nėra aiškūs finansavimo šaltiniai ir konkretus lėšų poreikis šiems asmenims siūlomoms paslaugoms ir priemonėms teikti, visa tai formuoja požiūrį, kad situacija negerės ir asmenys nebus greičiau integruojami į darbo rinką. Todėl siūlome dar kartą svarstyti tikslingumą įvesti atskirą statusą iš esmės nekeičiant sistemos, nepristatant naujų paslaugų ir priemonių, kurios padėtų Užimtumo tarnybai dirbant su šiais asmenimis.

2. Užimtumo įstatymo projekto rengėjui siūlėme įvertinti, ar tiems bedarbiams, kuriems suteikiamas nedirbančio darbo rinkai nepasirengusio asmens statusas (šiuo metu sąvoka pakeista į *darbo rinkai besirengiantis asmuo*), nebūtų tikslingiau kreiptis tiesiai į savivaldybės administraciją, taip pat siūlėme keisti Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą, numatant, kad norint gauti socialinę paramą, bedarbis turi aktyviai ieškotis darbo, o ne būti užsiregistravęs Užimtumo tarnyboje. Užimtumo įstatymo projekto rengėjas šiam siūlymui nepritarė, tačiau nepateikė alternatyvų, kaip užtikrinti, kad bedarbiai, norintys gauti socialinę paramą, nebūtų pasyvūs Užimtumo tarnybos „klientai“, o būtų suinteresuoti ir motyvuoti ieškotis darbo. Pakartotinai siūlome dar kartą svarstyti tikslingumą įvesti atskirą statusą iš esmės nekeičiant sistemos, nepristatant naujų paslaugų ir priemonių, kurios padėtų Užimtumo tarnybai dirbant su šiais asmenimis.

3. Vienas iš Užimtumo įstatymo projekto uždavinių – pakeisti tinkamo darbo nustatymo požymius. Įvedus pajamų kriterijų, darbo pasiūlymas būtų laikomas tinkamu, jeigu pirmus 3 mėnesius darbo skelbime siūlomas mėnesinis darbo užmokestis būtų ne mažesnis nei 80 proc., kitus 6 mėnesius – 60 proc. darbo ieškančio asmens gauto darbo užmokesčio. LVK nuomone, tai nėra geras siūlymas siekiant apsaugoti asmenis, kurie gavo didesnę darbo užmokesčių nuo staigaus pajamų

kritimo. Paliekant siūlomą teisinį reguliavimą nėra jokių garantijų, kad bus orientuojamasi į pagalbą žmogui rasti jo poreikius atitinkantį ar geresnį darbą, o siūlomas beveik per pus mažesnis atlyginimas turės būti priimtinas darbo ieškančiam žmogui. Tai yra socialiai neteisingas ir nesubalansuotas pasiūlymas, įvertinus tai, kad kitai grupei asmenų, kuri nėra motyvuota dirbti, valstybė ir toliau teiks visokeriopą paramą. Siūlome neįvesti kriterijų, kurių naudą negalime apibūdinti ir nepriimti sprendimų, kurie vėliau gali turėti įtakos sąžiningai įmokas mokėjusiems asmenims, tačiau nepriėmusiems jiems nepatinkančio pasiūlymo, kitu atveju šie žmonės, tikėtina, atsiras Užimtumo tarnyboje naujai įvedamo statuso kategorijoje.

Pažymėtina, kad tinkamas darbo pakeitimas grindžiamas Estijos praktika, tačiau nėra paaiškintas tokio pasiūlymo tikslingumas ir kokia tokio reguliavimo nauda nustatyta Estijoje. Paminėtina, kad šio paaiškinimo ne kartą prašėme, kad įvertintume Estijos gerą patirtį ir turėtume argumentus dėl siūlomo pakeitimo privalumo.

4. Vienas iš Užimtumo įstatymo projekto tikslų – praplėsti užimtųjų asmenų galimybes mokytis pagal formaliojo ir neformaliojo profesinio mokymo arba neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas, taip pat mokytis ir įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančias kvalifikacijas ir kompetencijas. Palaikome mokymosi galimybių plėtrą, pastangas atrasti erdvės darbo rinkoje tiems, kurie šiuo metu yra iš jos dėl tam tikrų priežasčių išėję, tačiau nėra aišku, kiek tiksliai žmonių norėtų ir galėtų persikvalifikuoti, ar bus skiriamas reikiamas ir adekvatus finansavimas. Aktyvios darbo rinkos priemonės orientuotos į pridėtinės vertės darbą bei aukštąjį išsilavinimą turinčius asmenis kelia abejonių dėl nepaaiškinto aukštųjų mokyklų siūlomo mokymo modelio. Manome, kad tai turėjo būti išdiskutuota ir suderinta ne tik su Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, taip pat su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, mokymo įstaigomis bei socialiniais partneriais, kad tobulinama užimtumo sistema būtų orientuota į kvalifikuotos darbo jėgos parengimą ir esamų laisvų resursų panaudojimą. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu veikiantis Užimtumo įstatymas užkerta kelią asmeniui įgyti ar tobulinti kompetencijas aukštojo mokslo sektoriuje, nors jo esamos ar būsimos darbinės veiklos pobūdis reikalauja aukšto lygmens žinių ir kompetencijų, kurių negali įgyti profesinio rengimo sektoriuje, siūlome paaiškinti, kaip bus sudaromos galimybės asmeniui dalyvauti ne tik profesiniame mokyme, bet ir aukšto mokslo vykdomose studijose. Siūlome išdiskutuoti ir Užimtumo įstatymo projekto aiškinamajam rašte paaiškinti kreditų įgijimo ir kompetencijų pripažinimo klausimus. Jei įgytų kompetencijų pripažinimo, aukštojo mokslo studijų programų dalių (studijų modulių) taikymo klausimo šiuo metu dar negalima tiksliai paaiškinti, vyksta svarstymai, tikslinga numatyti vėlesnį su tuo susijusių nuostatų įsigaliojimą.

5. Užimtumo įstatymo projekte numatoma sudaryti galimybę užsieniečiams mokytis valstybinės kalbos, nes kalbos barjeras sukelia nemažai trukdžių jiems įsidarbinti, užtikrinti darbo sąlygų kokybę, derėtis dėl darbo laiko ir užmokesčio bei užkirsti kelią galimam išnaudojimui darbe. Dėl to sutinkame, tačiau atsižvelgiant į tai, kad kalbos nemokėjimas yra pagrindinė integracijos problema trečiųjų šalių piliečiams ir jų sutuoktiniams, manytume, kad mokytis valstybinės kalbos turėtų būti siunčiami ne tik tik bedarbiai ir užimti asmenys, kurie yra Europos Sąjungos ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių piliečiai ir jų šeimos nariai, gyvenantys Lietuvoje, bet ir trečiųjų šalių piliečiai bei jų sutuoktiniai. Siūlome tikslinti Užimtumo įstatymo projektą, įtvirtinant galimybę Lietuvoje gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams ir jų sutuoktiniams mokytis valstybinės kalbos.

Atsižvelgiant į išdėstytą ir į tai, kad vienas pagrindinių iššūkių, su kuriais šiandien susiduria verslas – darbuotojų trūkumo problema, yra jaučiamas didelis trūkumas tiek kvalifikuotos, tiek

nekvalifikuotos darbo jėgos, siūlome siekti praktiškai įgyvendinamų ir realių pokyčių užimtumo sistemoje, o ne pasilikti prie to paties, kas iš esmės yra dabar, nesiūlant efektyvių priemonių.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Eglė Radišauskienė

Originalas nebus siunčiamas. Akvilė Razumienė, el.p.: akvile@lvk.lt, tel. +370 601 51897